

REDACȚIA

Arad, Dealul Ferencz-utca nr. 20.

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:

pe un an . . . . . 20 cor.

pe 1/2 an . . . . . 10 "

pe 1/4 an . . . . . 5 "

pe 1 lună . . . . . 2 "

K-rii de Duminecă pe an 4 coroane.

Pentru România și străinătate pe an 40 franci.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

ADMINISTRAȚIA

Arad, Dealul Ferencz-utca nr. 20

INSERTIUNILE:

de un șir garmond; prima dată 14 bani; a doua oară 12 bani; a treia oară 8 b. de fiecare publicațiune.

Iată abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 502.

Scrisori nefranse nu se primesc

TRIBUNA POPORULUI

Intervertirea rolurilor.

Dacă un străin ar citi ziarele de ieri maghiare și numai superficial ar cunoaște stările din Ungaria, ar crede că naționalitățile sunt înarmate până în dinți, ear' pe Maghiari, bieții de ei, îi amenință o mare primejdie.

Duminecă s'au ținut adică în același timp în două orașe însemnate din țară întruniri pentru-ca Maghiarii să se organizeze împotriva atacurilor naționalităților. La Budapesta s'au întrunit anume cei cari vor să apere maghiarimea de primejdia „pan-slavă”, ear' la Brașov patrioții cari vor ține piept primejdiei „pangermane”.

Ca mâne vom citi că se va ține întrunire și la Cluj, căci și acolo trebuie să fie primejdie: cea daco-română!

Cu alte cuvinte: primejdie pretutindeni în țară...

Numai că nu pentru Unguri, ci pentru — naționalități!

Intrunirile acestea adică sunt cea mai eclatantă dovadă, că între Unguri domnește șovinismul cel mai intolerant.

Din cauză că Slovaci, cu toată miseria care-i mîină în America, nu per, ci din contră: sporesc și economic se întăresc, ba au chiar deputați în Dietă, și încă îndrăzneți, căci cutează să amintească de drepturi înscrise în legea de naționalități, Ungurii se alarmează și ved căl verzi pe păreți...

Tot așa, din cauză că Sașii se țin și ei destul de bine prin Ardeal, unde câteva orașe au caracter săsesc, s'au alarmat cumplit patrioții ardeleni și sună și ei alarma, alegând un comitet din nu mai puțin decît 70 membrii care să vegheze, ca nu cumva Sașii temerari să „tradeze” patria!...

De altminteri că nu apărarea este scopul acestor „organizații”, rezultă chiar din cele-ce s'au vorbit în Budapesta. Să cetim numai, după-cum referează „Budapesti Hirlap”:

„Dr. Csányi Gusztáv ar dori ca activitatea reuniunii ce se organizează să nu se mărginească numai la panslavi, ci să se facă o așa organizare care să lucreze (dolgozzék) și în contra Valahilor, Sârbilor, a Svabilor din Banat și a altor naționalități. Presidentul Berecz Gyula (inspector școlar în Liptó) crede că ar fi mai bine a mărgini acțiunea la un cerc mai restrîns, dar' mai târziu să fie estinsă și asupra celorlalte naționalități. Ungurimea din partea panslavor este mai mult primejduită; doar panslavit au fost cei dintîi cari au părăsit pasivitatea.

Credem că e destul atîta, pentru ilustrarea aserțiunii noastre.

E, la tot cazul de reținut afirmarea, că părăsirea pasivității din partea Slovacilor a fost rău pentru Unguri. O spune presidentul întrunirii, un inspector școlar, care, de sigur, exprimă părerea împărtășită de toți Ungurii...

Fapt e, că de cînd Slovaci au părăsit pasivitatea, Ungurii din părțile Nordului ale țării se frământă într'una.

Tot așa, sunt necăjiți și îngrijiți de izbânzile Sașilor verzi, cari le și dau de lucru în Dietă.

Mai e apoi de observat un lucru. Răspunzînd diferiților oratori opoziționali din Dietă, prim-ministrul Széll a obiecționat că nu e destul ca numai puterea de stat să ia poziție contra agitatorilor — și agitator știm cine este între naționalități — ci trebuie să intre în luptă și societatea maghiară.

„Organizațiile” despre cari ne ocupăm sunt, fără îndoială, societatea maghiară a cărei pășire în luptă a fost solicitată de guvern.

Oficioși și particulari, s'au pus deci să apere pe — stăpînitori!

Cine nu vede intervertirea rolurilor?

Pe cînd ar trebui să ne organizăm adică noi, naționalitățile, din sinul cărora mereu cad jertfe, căci procesele de presă se țin lanț. — p'atunci vedem că se organizează de apărare (?) — vorba vine! — hegemonii nostri.

Asta-l curat povestea cu mielul care tulbura apa — lupului.

Noi din jos, ei d'asupra și dispunînd de putere, și totuși noi cei vinovați.

Va trece însă și asta. E o încercare ca altele multe. Astfel: nu s'au mulțumit hegemonii că au introdus limba maghiară în școlile naționalităților și că au ridicat școli de stat prin toate părțile, ci căutat-au ca prin „kulturregyleti” și „Nemzeti-Szövetség-uri” să accelereze maghiarizarea.

Și ce au ajuns? O să mărturisească și ei azi mâne că în raport cu banii cheltuiți: nimica! Ori puțin de tot.

Așa va fi și cu „organizațiile” încontra naționalităților. Căci-va se toși de reclamă își vor vedé numele prin ziare, vor fi aplaudați la întruniri, vor produce ici colo zizanii, ș'atîta.

Mai natural va fi însă ca „organizațiile” acestea ale Ungurilor să-i deștepte pe fruntașii naționalităților. Să-i îndemne la solidaritate și luptă fără preget. Îndeosebi pe Români, cari n'au reprezentanți în Dietă și ale căror tendințe numai prin acțiuni extra-parlamentare se pot valora.

Russu Șirleanu.

In giurul episcopiei Aradului ziarele maghiare ear fac lungi și judecioase excursiuni. Astfel „Függetlenség” află că guvernul a decis să nu propună prea înalta întărire. „Arad és Vidéke” știe deja că Széll a și fost la Monarch care a acordat — neaprobarea. În consiliul de ministri — scrie sus numitul ziar — s'a primit unanim ca să nu se recomande aprobarea.

Cât despre cauza, eată ce scrie „Arad és Vidéke”.

„Ca basă la aducerea acestor hotărîri a servit propunerea arhiepiscopului-

metropolit Ioan Meșianu și informațiunile ce guvernul și-a cules despre rolul politic ce a jucat în trecu Vasile Mangra”...

Ziarul maghiar se arată apot foarte bine informat nu numai în ceea ce privește lucrurile dela Budapesta, ci și despre cele întîmplăte în „tabăra lui Mangra”... Astfel zice că s'a hotărît realegerea lui Mangra, pe motiv că „aceasta n'ar fi o demonstrație contra Coroanet, ci contra guvernului”. În articol de fond chiar, numitul ziar își arată temerile că așa se va întîmpla.

Depinde — zice — totul dela hotărîrea lui Mangra, care dacă nu va voi să primească și a doua candidatură, partidul sa va alege dintre protopopul Mihail Popovici (din Orșova), Dr. Ilarion Pușcariu și Filaret Musta.

Despre acest din urmă scrie:

„Musta este cel mai învățat între bărbații bisericii române gr.-or. Vorbește perfect ungurește și mai multe limbi apusene”.

Adevărul este că factorii români competenți nu știu încă nimic — cel puțin oficios nu — despre cele dela Budapesta. Ear cât despre cele petrecute între Români, „Arad és Vidéke” face simple combinații.

Camera României și Dr. I. Rațiu. În ședința de Sîmbătă a Camerei României, la propunerea liberalului Ilescu s'a primit unanim ca președintele să condoleze familia doctorului Rațiu.

Intristata familie a și primit următoarea telegramă:

„București. Adunarea deputaților, în ședința dela 23 Noembrie 1902 luînd cunoștință de încetarea din viață a ilustrului Domniet Voastre soț, a votat în unanimitate propunerea: a vă exprima sentimentele ei de profund respect și condolență pentru ireparabila pierdere ce ați încercat. Cu profund respect îndeplinesc această misiune.

Presidentul Adunării deputaților:
M. Pherekyde.

† Dr. IOAN RAȚIU.

Despre împrejurările între cari a trecut la cele eterne Dr. I. Rațiu, se scriu următoarele:

Pe cînd soția și ceilalți membri ai familiei, afară de o fiică a sa, d-șoara Felicia, erau duși să petreacă la cele eterne pe Onoriu Tilea, și poate chiar în momentele cînd în cimitirul din Șmig se arunca țărîna pe cosciugul inibitului său ginere, venerabilul bătrîn și-a dat și el sufletul în mîinile Dreptului-judecător, atins de apoplexie de inimă. Joi seara pe la 6 ore societatea sibiiană era deja în cunoștința tragicului eveniment, ear' pe îndurerata soție, re'ntoarsă dela înmormîntarea ginerelei ei Onoriu Tilea, acasă o aștepta deja nu mai mult soțul bun și iubit, ci numai cadavrul lui. Își poate închipui oricine dureroasa revedere, pregătită d-nei Rațiu prin această cruntă lovitură a sorții....

Inmormîntarea. Deși anunțul funebrel spunea că înmormîntarea se va face la 2 ore, totuși deja de pe la 1 oră după amiază s' adunase public numărös, din Sibiu și provincie, ca să dea venerabilului Dr.

Ioan Rațiu ultimul onor. Din locuri depărtate era reprezentantă românimea prin delegațiunii speciale, de pildă: delegațiunea bistrițenilor condusă de avocatul Dr. G. Tripon, delegațiunea comitetului partii lui național condusă de vice-presidentul George Pop de Băsești, delegațiunea eforiei școlare din Turda, a clerului gr.-or. din jurul Turzii, a băncii „Arieșana”, a tinerimii române din Cluj (prin universitarii Vasile Meruț, Mihail Dobrea și Lucian Bălinț), a meseriașilor din Blaj, apoi din Munții Apusenți Dr. Laurențiu Pop, din Brașov Dr. Aurel Murășan și N. Petra-Petrescu, din Alba-Iulia avocatul Rubin Patîța, etc. ear' din loc I. P. S. Sa mitropolitul Ioan Meșianu, P. C. Sa archimandritul vicar arhiep. Dr. Ilarion Pușcariu, protop. Ioan Papiu, dir. sem. Dr. Eus. Roșca, protopresbiterul asesor-consistorial Mateiu Voilean, etc.

Ceremonialul funerar a fost celebrat de I. P. S. Sa mitropolitul Dr. V. Mihályi, asistat de canonicul Dr. Isidor Marcu, protopopul Dr. E. Dăian (Cluj), administratorul protopopesc Nicolae Togan (Sibiu), preotul Arsenie Bunea (Sibiu), și de doi diaconi, ear' cântările funerare au fost cîntate de corul teologilor din Blaj.

La 2¼ tristul convoiu pleacă dela locuința din strada Schewis a răposatului, trecînd, în accentele doioase ale cântărilor funerale și pe ninsoare grea, strada Schewis, piața Herman, strada Cisnădiei, piața mare, etc. până la biserica gr. cat. din suburbiul inferior, unde ceremonialul durează până aproape de 5 ore seara.

După evanghelie canonicul Dr. Augustin Bunea, stînd la capul cosciugului, a rostit o predică, cu motto: „Drept ești Doamne, și toate lucrurile tale și toate căile tale sunt milă și adevăr și judecată adevărată, și drept judeci în veac (Cartea lui Tovie cap. 3, v. 2).

Au urmat apoi câte-va ectenii și cântări funerare, după cari vice-presidentul George Pop de Băsești, în numele comitetului partidului național înecat de lacrimi apreciază activitatea răposatului și face vot că steagul luptelor naționale, pe care 'l iau în primire dela răposatul cuat și nepătat, îl vor ținea sus și tot așa de curat îl vor preda urmașilor.

Imediat ia cuvîntul avocatul Dr. G. Tripon și rostește o vorbire duioasă, apreciînd activitatea publică alui Dr. I. Rațiu.

Dr. Tripon termină astfel:

„Cînd îți primești patul liniștit de veci lângă marii tîi mîestri și fosti soți de luptă: lângă Papiu Ilarian, George Barițiu și Baronul Urs de Margina, — poporul român de pretutindeni, și toți fii lui, pe lângă cununile superbe ce-ți acopăr cosciugul, sufletește te încunjură și suspină îndurerat, ca un codru bătut de vînt, în jurul unui stejar uriaș abătut la pămînt.

Acest suspin general, acest prinos de recunoștință nefermuită, de iubire îndurerată, va păstra memoria faptelor tale bărbătești pe seama generațiilor viitoare.

Acestea te însoțesc și să te însoțească, drept suită meritată, la egirea ta dureroasă din patria și viața ta pămîntească, ce cu glorie o ai străbătut.

Capetele noastre se pleacă înaintea memoriei tale. Dreptele noastre, la fălăitul îndurerat al steagului rămas de tine, către cosciugul tău se adresează, și durerea și iubirea noastră îți șoptește:

Fie-ți somnul lin!

Adio! Adio! Adio!”

Cosciugul e dus apoi la groapă, unde după deslegarea și după discursul rostit de Moruț în nume tinerimii din Cluj, rămășițele pământești ale lui Dr. Ioan Rațiu sunt date pământului.

Administrație maghiară.

A început cu noi și acum după ce toate manifestațiile noastre le-a violat prin abuz de drept și de putere, merge mai departe. Căci zice francezul: mănând vine apetitul. Isprăvind cu călcarea în picioare a libertăților de întrunire și de cuvânt a naționalităților, administrația maghiară urmărește acum și societățile maghiare care nu sunt pe placul guvernului.

Căci ce alta ar putea însemna ordinațiunea șefului de poliție din Budapesta, în care provoacă două societăți („Társadalmi Tudomány Társaság și Munkásképző Tanfolyam) societăți curat culturale sociale, că pentru a-și putea ține ședințele, au nevoie totdeauna de concesiune polițială.

Evident că ordinațiunea aceasta este o violare frapantă a dreptului de întrunire.

Ziarele din Budapesta, și mai ales cele opoziționale, protestează acum toate în contra acestei ordinațiuni.

„Független Magyarország” în numărul său de Marți, ocupându-se la locul prim de această dispoziție, zice:

„Se susține că Ungaria este un stat polițial. Ordinațiunea șefului poliției adevăratește aceasta. Ordinațiunea aceasta este un atentat. După aceasta nu mai poate urma, decât ca pe răspânditorii culturii să-i pui înaintea aparatului de fotografie și ca pe făcătorii de rele să-i fotografieze. Eată, iar am recăzut cel puțin în epoca absolutismului.”

Il doare rău pe „Független Magyarország”. Dar onorabilul confrate aplauda și el și aplauda au toți, când era vorba de vre-o păcătoșie a administrației ce o săvârșea împotriva noastră. Acum lucrurile se răzbună. Nu noi zicem că Ungaria este un stat polițial, ci o zice „Független Magyarország”. Când o ziceam noi, ne asmuțau asupra noastră toți procurorii!

Din Dietă.

— Ședința din 9 Decembrie. —

Preșidează contele Apponyi Albert, care fusese vre-o câte-va zile bolnav.

În discuția indemnitației ugonistul Hellebronth Géza atrage asupra sa o deosebită atenție.

Dup'aceea a vorbit Molnár Jenő. Facând, alusie la familia domnitoare a zis:

„Partidul liberal stă în serviciul unei familii care în decursul veacurilor nici n'a învățat nici n'a uitat nimic”.

Președintele îl îndrumă la ordine.

La sfârșitul ședinței Dieta a hotărât să prelungească ședințele până la 3 oare d. a.

DIN ROMÂNIA.

Printul moștenitor. Impresiunea pe care a făcut-o, nu numai printre ofițerimea noastră, dar în toate cercurile și straturile sociale, modul în care A. S. Regală Principele Moștenitor a inaugurat activitatea sa de inspector general al cavaleriei este nu se poate mai profundă și mai minunată.

Îndată ce A. S. R. a luat în posesiune acest post, a început inspecțiunile sale pe la reședințele diferitelor regimente și le-a continuat, cu toate intemperiiile, cu toată vremea năprasnică din zilele trecute, fără un moment de întrerupere. Intorcându-se în Capitală, Alteța Sa Regală era gata a-și continua inspecția, plecând er la Constanța — și numai din cauza întreruperii liniei a fost nevoit a-și amâna plecarea.

Înaltul acesta exemplu de ardoare și precizie întru împlinirea datoriei ostășești se aduce în legătură, de toată lumea, cu dovezile strălucite de cele mai înalte calități militare date de A. S. Regală cu ocazia manevrelor trecute și în inima fie-cărui român crește sentimentul mândriei cu care țara întreagă privește la Principele ei Moștenitor.

Aniversare. Joi, la orele 2 p. m., M. S. Regele va primi o delegațiune de ofițeri de infanterie, care i-vor oferi din partea armiei lor, cu ocazia aniversării victoriei dela Plevna de acum 25 ani, un bronz reprezentând, pe un soclu, un dorobanț, ear în bas-relief, trecerea Dunării și luptele dela Grivița și Smârdan.

Delegațiunea se compune din general Iarca, comandant de corp de armată,

general Tătărescu, comandant de divizie, general Anghelescu, comandant de brigadă, și din câte un colonel, locot.-colonel, major, căpitan, locotenent și sub-locotenent de fiecare corp de armată.

Delegațiunea din partea diviziei din Dobrogea se compune dintr'un locot.-colonel, major, căpitan, locotenent și sub-locotenent.

Printre maiori, vor figura și comandantul batalionului I de vânători, al cărui șef este A. S. R. Principele Moștenitor, și comandantul batalionului II „Regina Elisaveta”.

Reflexiuni.

Ienopolea, la 25 Nov. (8 Dec.) 1902.

În N-rul de ieri (218) al acestui prețit ziar s'a publicat un articol sub titlul „Epoca neamurilor” scris de un domn cu numele Ioan Costa, care articol conține unele lucruri ce ating mai deaproape diecesa noastră a Aradului și care tind a arăta unele anomalii în conducerea diecesei de pe vremea când I. P. S. Sa Mitropolitul nostru actual a condus diecesa noastră ca episcop. Inspirarea faptelor din articol, tind a zgudu autoritatea I. P. S. Sale înaintea opiniei publice, prin urmare ținesc a devalva stima și subordonarea ce eparchioții și peste tot — credințioșii se cuvine să o aibă către capul lor bisericesc.

Fiind-că eu sunt convins că noi românii gr.-or. din țeara noastră mai vârtos prin întărirea legăturilor dintre noi — fiul acestui bisericii — ne mai putem afirma, — aflui, că propagarea astorfel de aprecieri și critice, precum sunt cele din articol, produce mai mult rău decât folos, — drept aceea în interesul cauzelor noastre bine primite, precum și pentru a rectifica unele greseli ale autorului articolului mă aflu îndemnat a scrie reflexiunile aceste.

Nainte de toate declar, că eu despre dl Ioan Costa, autorul articolului, n'am cettit și n'am auzit să fi luat parte în vre-o acțiune fie bisericească fie politică au culturală din luptele câte le-au purtat fiii națiunii și bisericii în timpul trecut ori în cel prezent. Poate că pășirea aceasta a densusului e primul debut și că de acum înainte îl vom vedea validându-se ca factor, la ceea-ce ne îndreptățește și punctele (...) cele multe dela capătul articolului. — Ori cum va fi, dar eu țin, că un om fără nici un trecut în viața publică, nu e îndreptățit să spună critică asupra bărbaților cu trecut bogat, îmbetrâniți în fața marelui și strălucite; eu aflui că un om despre care lumea nu știe și nu poate încreșta vre-o faptă vrednică d. es. că ar fi jertfit ceva ori că a luptat undeva pentru un scop mareț, pentru binele comun, zic — un asemenea om, fie măcar cât de bun în intențiunile sale, nu are drept să eșerceze critică asupra altui om, cu atât mai vîrtos — asupra unui prelat. — Lase-o aceasta altor bărbați mai compe-

tenți, căci altcum dovine — nemodest, ca să nu zic temerariu. — Aceasta pentru aceea am aflat de lipsă a accentua, pentru că în timpul de astăzi sunt mulți de pânura lui Ioan Costa, cari scriu în public și fac zvon asupra altora, mai vîrtos asupra persoanelor înalte, dar în oglindă nu se uită, ca să se vează pe sine — că cine sunt? că ce bine au făcut în lumea asta?

Cel ce vede faptele altora, uite-se și la ale sale.

Și cu stăta eu mai că aș fi terminat. Pentru mai buna lămurire a pășirei mele înainte on. public cetitori însă, să trecem și la conținutul articolului.

Se critica „epoca neamurilor” că în ea „să lucra mult pentru bună starea materială a episcopiei” (aceasta e zisă în batjocură) și că a introdus la pedagogia un „deus ex machina numit curs pregătitor”. — După dl G. Costa adevărat a făcut rău epoca neamurilor că a zidit institutul pedagogico-teologic, care nu era; seminarul, care nu era; două alumnee, cari nu erau; școala superioară de fete, care nu era; tipografia, care nu era — și toate câte sunt, din epoca aceea sunt. — Oare așa se trateze și archidieceșanii cu I. P. S. Sa după-ce va zidi catedrala și după-ce vedem că și până-acuma a colectat spre acest scop cam la o sută mii coroane, — oare asta să i fie re-plata!

Stipendiile încă de pe acest timp datează. Fundațiunea Paffy de ex. de atunci până astăzi a conferit 14 mii coroane ca stipendiu nou, pentru care stipendiu eu unul am avut multe vorbe cu I. P. S. Sa, dar în urmă am capitulat văzând că I. P. S. Sa are vederi mai largi decât ale mele locale. Deși mă țineam în drept, la discuție prin ziare n'am recurs. Cu stipendie din epoca aceasta s'au crescut mulți preoți și profesori.

Școala pregătitoare încă de pe timpul epocii neamurilor se datează. A înființat o atuncia, când s'ariele învățătoarești erau și de 200 și de 100 fl. și când la preparandie nu veniau tineri cu pregătiri nici pe lângă primirea gratuită în alumne, eară cari veniau, — onoare excepțiunilor — erau dintre cei slabi. — Consistorul a propus această școală, sinodul eparchial a învuițat-o. Oare referential școlar de atuncia — repozatul Dr. Georgiu Popa, iniciatorul cauzelor școlare de atuncia, să fi fost mai mic pedagog, decât dl Ioan Costa? — Dapoi că din școala pregătitoare au ieșit un mare număr de învățători, cari astăzi sunt po-doaba școalelor din diecesa noastră; întrebați pe un Grosorean dela Galșa, pe un Vidu dela Lugoj, alt Vidu dela Halmaj, pe un Vancu dela Măderat, pe un Boșcain dela Bodești ș. a. — din care școală au ieșit dănișii; numele lor sunt cunoscute și peste granițele diecesei; ei vor face mărturie și despre referințele dintre învățători, despre cari se zice în articol că nu aflat doi învățători în diecesă, cari să fi vorbit bine de colegii lor.”

Eu cred că autorul și a scris articolul în necunoștință de cauză; a mai crezut că poate necontrolat să scrie în public; s'a

Căsătoria pentru zestre.

Trad. după H. Malot.

De

Sever Bocu.

(Urmare și fine.)

IX.

Camil, care aștepta scrisoare dela Susană, după-cum îi făgăduise la despărțire, dăduse ordin, ca îndată ce va veni ceva la adresa lui, să-i trimită în odaie; și el părăsise Mercurul dimineața; peste zi ea va vorbi cu mamă-sa; noaptea va scrie, și Joi de dimineață va pune scrisoarea la poștă; Vineri dimineață el o va ave. La șapte ore și 45 minute îi aduse două.

Scumpa mea!

Răspunsul tatălui, apoi al mamei de sigur: căsătoria noastră; și această grabă din partea ei îl umplea de fericire. În totdeauna a făcut mai mult decât a făgăduit.

Cu toate acestea adresa scrisorilor l-a frapat, căci nu era aceea pe care o cunoștea el; frumoasă, regulată; ci urâtă și scrisă de o mână tremurândă, ceea-ce-l dovedea că a fost de mișcată scriindu-i.

La cele dintâiu cuvinte nu înțelese nimic:

N'ai știut că mă vei omori... Numai d-ta sigur o vei ști, că-ți fac onorarea de a mă mărturii. Măne... dimineața sau seara, înainte de a fi primit această scrisoare, mă voiu arunca de pe stâncă din Flammanville în mare...

Nu ceti mai departe: ridicându-și capul se întrebă, de este ori nu în toate mințile.

Și repede deschise a doua scrisoare „Iartă-mă, Camil, am suferit atât de mult!”

Se mai liniști și crezu că mai înțelege ceva: părinții ei au început prin a respinge cererea ei, și atunci s'a gândit să se omoare, dar s'au întors asupra celor zise, și ea a scris a doua scrisoare.

Luă scrisoarea în mână, dar încă-odată se opri ca lovit de trăsnet: Nu, nu ești tu cauza morții mele, eu, numai eu singură doresc să mor...

— De ce vorbește ea de moarte?

Trecând numai cu ochii peste scrisoare fără a o ceti bine ajunse îndată la sfârșit, luă apoi pe cea dintâiu și o ceti.

Așa era, adevărat, că va muri: „Măne, înainte de a fi primit această scrisoare mă arunc în mare”.

Măne era ziua de ieri.

Perdă toată puterea, picioarele nu-l mai ținură și căzu pe un jilț. Dar îndată se ridică.

Pentru-că după cea dintâiu scrisoare a mai scris una, sigur că și-o fi schimbat și gândul, cum își schimbase și sentimentele?

Plecând, ajungând la ea, el va pute s-o scape. Cu toate că știa că ore sunt, fugi la pendul, erau opt ore fără câte va minute, și trenul plecă la opt ore și jumătate, sării câte trei patru trepte și egi în stradă, aci strigă un birjar care tocmai trecea p'acolo, îl făgădui un frumos bacșiș afară de plată dacă-l duce iute, și plecă.

— Valonia mă rog, un bilet de cl. I. În cupeu luă scrisorile și le receti dacă nu mai liniștit, cel puțin mai cu bă-gare de seamă, nelăsând nici o literă, și cu toate că vedea, nu pute crede acestor adevăruri: scrisese într-o oră de supărare, de nebulie, dar se liniștise. Cine se omoară când este iubită! Stia ea, cu ce patimă este iubită, o spusese ea singură. Chiar dacă s'ar fi dus până la locul ales, o slăbiciune, o frică, o întâmplare miraculoasă în fine ceva, a scăpat-o. Tot drumul se gândia când la una, când la alta și nu avé curagiul să se oprească în fața adevărului.

A ajuns în Valonia, mers la cărelma unde Marți găsisse o trăsură, luă chiar că-reușul acela și plecă ca fulgerul.

Era încă ziua când ajunse pe cheiul din Diélette, cu toate astea soarele sfîșiașe: De departe zări în fața hanului grupe de oameni, care vorbeau cu o animație ce li pără sinistră.

El sări jos din căruță și se repezi în bucătărie.

— Dl Capel?

— A! șermanul domn!

Tonul ca și figura oamenilor din han îi spuseră adevărul:

— E cu puțință? șopti el, fără a ști ce zice și răzîmându-se de masa cea mare lângă care ședea în picioare.

— Când s'a retras marea numai, s'a găsit, corpul șermanel domnișoare; nu sunt încă două ore de când l-au adus.

— Rănită?

— Nu e cine-va rănit, când cade din virful stâncel.

Era prin urmare adevărat. Nu mai pute sta la feteală, și încep să-și peardă puterile, picioarele nu-l mai țineau.

— Trebuie să ședeți, d-le dragă, ved că sunteți foarte mișcat, ce credeți, o asemenea lovitură, pe neașteptate.

I-se aduse un semn, și toți se adunară în-ărginul lui.

— Aș voi să văl pe dl Capel.

— E în odaia biete! d-șoare cu d-na; te va conduce îndată cineva.

El urcă scara fără a vedé treptele, și ajungând în coridor în fața odăii, auzia suspine în lăuntru. Atunci trimise pe servitoarea ce-l arătase drumul și așteptă un moment par-că ar fi voit să-și ia o atitudine oare-care. În fine deschise ușa: Dl Capel, care era înaintea patului, lângă soția sa, răzîmat de un scaun, întrebă:

— Cine e acolo?

— E Camil Rochas.

— D-le Rochas! D-ta?

Camil înțelese că e timpul să-și justifice sosirea și intrarea în odaie și zise:

— Veniam tocmai să vă rog să-mi-o dați.

— D-ta!

Apoi întorcându-se spre d-na Capel zise:

— El a fost.

Și deschizând amândoi brațele lui Camil:

— Fiul meu! Iubitul meu fiu!...

NOUTĂȚI.

ARAD, 10 Decemvrie n. 1902.

Dimitrie Popovici, celebrul baritonist, artistul mare care a câștigat atâtea cinstiri numelui românesc, trecând spre România, s'a oprit pe două zile în Arad, unde s'a luat dispoziții în privința concertului ce va da, în ajunul anului nou, ori mai târziu, când va dispune de timp.

Nici nu trebuie să spunem poate, câtă bucurie ne face putându-l saluta în mijlocul nostru și că venind să concerteze, ne va procura adevărată sărbătoare.

Alt proces. După-cum se scrie din T. St.-Martin, redactorul Bielek Antal dela „Ludove Noviny“ a fost dat în judecată pentru un articol în care scria împotriva unei școli de stat ce s'a ridicat într-o comună slovacă.

Bartha Miklós scrie în „Magyarország“ de azi un articol de fond în care osândește aspru pe kossuthiști cari fac obstrucție lui Széll. Zice că lucru acesta era de înțeles față de un Bánffy, dar față de constituționalul Széll este o mare greșală, este a cobori Dieta și a face plăcere austriacilor.

Articolul lui Bartha produce mare senzație.

Se știe de altfel de mult că Bartha este opozant de — porunceală.

Nuntă în casa Domnitoare. După-cum anunță o foste din Viena, nunta principesei *Elsabeta Amalia* cu prințul *Lichtenstein* se va ține probabil la sfârșitul lunii Februarie.

Intrevedere. Ziarul „L'Indépendance Belge“ scrie următoarele asupra întrevederii M. S. Regelui Carol cu Împărații Austriei și Germaniei:

„De câte-va zile se vorbește în presa internațională despre o proiectată întâlnire la Abazia, a lui Wilhelm II. și Francisc Iosif cu Regele Carol al României.

Organisările Ungurilor. Deodată vine stirea din două părți despre organizări ale Ungurilor în contra dușmanului mare: în contra naționalităților. În numărul nostru de astăzi la loc de frunte ne ocupăm de organizarea Ungurilor din Budapesta, cari au decis a ridica fortificații în contra panslavorilor. În același timp vine vestea despre organizarea Ungurilor din Brașov împotriva Sașilor. Aceștia din urmă au ales un comitet de 70 în frunte cu protopopul catolic *Moór Gyula*. Cu un aparat tot așa de mare, au pornit cei din Budapesta în contra panslavorilor.

Tremurați popoare!

Inmormântarea lui Ioan Brânda funcționar consistorial și publicist a avut loc Marți la 3 ore d. am. în cimitirul de jos din Arad. Numeroși amici și cunoscuți au asistat la așezarea rămășițelor pământești ale modestului dar harnicului și cinstiului mănăitor al condeiului în lupta publicistică. Prohodul a fost servit de părintele Traian Vătan, care a rostit o duioasă cuvântare.

Cuvinse-se ca cu acest prilegiu să amintim câte-va momente din viața lui *Ioan Brânda*.

Născut în Buteni din părinți săraci, încă înainte de a-și fi terminat studiile liceale a intrat în gazetărie, lucrând și entuziasmându-se pentru cauza română, la „Tribuna“ din Sibiu, de sub era Slavici. Luptând cu mari greutăți, ale căror efecte nu au lipsit de a se imprima asupra feței lui s'a dat a fi, a terminat liceul și facultatea filosofică din Cluj. A reîntors apoi în ziaristică și a lucrat la mai multe zăre române din patrie și din Bucovina. Pe când partidul nostru național trecea prin groana „crișă“, Ioan Brânda a întemeiat (împreună cu S. Bocu în urmă cu Dr. I. Suciu) „Revista Lipovei“, organ săptămânal, redactând-o în timp de o jumătate de an și luptând pentru cei gonțiți pentru dreptate.

Cu multă rîvnă pentru toate cauzele bune, având frumoase cunoștințe, Ioan Brânda

a lucrat mai mulți ani la ziarul nostru „Tribuna Poporului“, dovedindu-se ziarist de forță, care se ascunde sub anonimatul, pe care fireasca sa modestie i-l impune. Adese-ori lucrând muncă grea, pe care alții si-au pus subacrierea, cum e și cartea: „Drepturile și datorile învățătorilor de Dr. M. Szabó, în traducere românească.

Nu a dorit decât liniște și pace, când a părăsit redacțiunea noastră; liniște, — pe care un ziarist nu o poate avea nici când. Dar nici pacea și liniștea, pe care se părea că a găsit-o ca modest slujbaş, nu au fost în stare să-l împacă cu sufletul său învârbod în sine; — încât a ajuns la faptul desnoșdămint, de-a o rupe cu legile firei. Dumnezeu să-l ierte; ear noi să-l păstrăm o vecinică amintire!

Sinucidere. Posinger Károly secretarul prințului Lobkovitz, comandantul militar din Budapesta, s'a spânzurat. Se zice că suferea de melancolie.

S'a făcut — **Ovreiu.** Ziarele locale aduc știrea că Pilat Imre, negustor, pentru a câștiga de soție pe fiica lui Világ Moritz, negustor în Curticiu, din catolic ce era, s'a făcut Ovreiu. Operația circumcisiunii a făcut-o — scrie „F-g.“ — doctorul Austerweil și Keppich din Arad. La actul acesta erau marturie mai mulți membrii ai comitetului sinagogi din Arad.

Duelul mortal din Szombathely. Am anunțat cititorilor noștri duelul din Szombathely, în care avocatul Dr. *Erneszt Géza*, a rămas mort pe terenul de luptă.

Noua jertfă a acestui barbar prejudiciu zace acum în rețele mormânt. Inmormântarea s'a făcut Duminecă, asistând un public imens.

Ziarele aduc amănunte interesante despre antecedențele duelului.

Vineri, înainte de amiază, *Erneszt* înainte de a pleca la casarma honvezească, a intrat la gimnasiul de stat și prin pedel a chemat pe băiatul său Lejos elev de a VIII clasa gimnasiului, pe coritor. A mărturisit fiului său, că merge se duzeleze.

— Te-ți-o spun — zise — că stau înaintea unui duel fatal. Ești acum bărbat, și de aceea păstrează discreție până după terminarea duelului. Am nădejde, că ne va ajuta Dumnezeu...

Erneszt s'a despărțit foarte emoționat de băiatul său îmbrățișându-l și sărutându-l de mai multe ori. Peste un jumătate de ceas în casarma militară s'a desfășurat drama. Băiatul înfrăcștos s'a dus acasă dela școală și când la 12 oare a eșit afară pe poartă, tocmai în momentul acela treceau cu cadavru tatălui său, pe care-l transportau la spital.

Dr. *Erneszt* a ținut familiei în desăvârșit secret duelul său, despre care numai fiul său știa.

În Szombathely de altfel este indignată lumea în contra conșilor Festeich, pe cari li s'a dat adevărată cauză a duelului. Acum ese la iveală că Dr. *Erneszt* a scris conșelui Festeich o epistolă, în care-l sfătuiește să s'a achite datoria față de Stieder György. Aceasta dovedește și mai mult, că *Erneszt Géza* este jertfă nevinovată a acestui duel fatal.

Eleonora Duse grav bolnavă. Din Roma se anunță, că *Eleonora Duse* care de prezent petrece în New York, dând câteva reprezentațiuni, s'a îmbolnăvit acolo foarte grav. Artista în urma derailării unui tren cu care călătorese a trebuit să meargă pe jos într-o ploaie torențială, și răcindu-se a căpătat durere de gât. Medicii cred că vor trebui să-l facă operație.

Premiile Nobel după-cum se scrie din Stockholm, se vor decerna anul acesta mai relui profesor *Todor Mommsen* (Charlottenburg), *Martens*, profesor de drept (St. Petersburg), Dr. *Ross*, medic-profesor (Liverpool), *Emil Fischer*, profesor de chimie (Berlin) și chimicilor olandezi *Lorentz* și *Zeemann*. Premiul cel mai mare este al lui *Martens*, căci lui i-s'a dat vestitul premiu de pace.

Constituire. Membrii Societății Studenților Români din Anvers, întruniți în ședința extra-ordinară de închidere din 20 Iunie a. e. în localul Societății, Café des Mille Colonnes, au ales următorul comitet până la 15/28 Ianuarie 1903: Președinte:

Const. Teianu, Craiova. vice p.: Stef. Mantea. Craiova. Secretar: Ioan Garoin, Brașov, Casier: Alex. Nicef, Constanța.

Afacerea Krupp. Ziarul socialist „Vorwaerts“ care precum știut este, a avut mare rol în cunoștința afacerii Krupp — după-cum se telegrafează — își susține acușele, și pentru ale dovedi pe deplin, a trimis în Capri pe un redactor al său, deputatul *Gradnauer*.

Doză zile sărbătoare. Duminecă și Luni fiind sărbătoare catolică, s'a arătat o interesare deosebită a publicului față de *exposiția de Crăciun a lui Porter*. Birja după birja s'au oprit în fața marelui magazin de pe piața Libertății și publicul a înscenat formal peregrinagiu. Lucrul acesta este cu atât mai neobișnuit, cu cât adevăratul sezon de abia acum începe, dar — așa se vede — diversitatea obiectelor espuse într-o sală de 60 metri lungime, atrage publicul. E și ceva firesc. Fiește care să silește că din mulțimea obiectelor frumoase să-și procure pe cel mai frumos și asta acum se poate face când asortimentul este încă întreg. Cu grămada sosesc comanda din provincie prin scrisori și prin telefon, secția de transport a magazinului e acum binișor luată în întreprindere. Pentru interesul mai multora însemnăm aci Nr. 324 al telefonului marelui Prăvălii a lui Porter Vilmos din Piața Libertății.

Atragem atențiunea onoratului public cetitor asupra anunțului de pe pag. a 4-a a lui *Daniel Koch*, arangiat din non cu cele mai perfecționate mașini de cusut și brudat, cel mai potrivit cadou de Anul nou. Il recomandăm cu toată căldura.

PARTEA ECONOMICĂ.

Prețul spiritului din Arad, 9 Decemvrie.

Spirit rafinat, vânzare mare	118.—
„ „ mică	120.—
„ brut vânzare mare	116.—
„ „ mică	119.—
100 chilogramme borhot uscat	12.80.—13.—

Bursa de grâne din Budapesta

50 chigr. grâu pe Aprilie 1903	c. 7.72—7.73
„ „ secară pe „	6.71—6.72
„ „ porumb pe Mai	5.79—5.80
„ „ ovės pe Aprilie	6.82—6.83

Bursa comerțului cu porci din Köbánya:

Raport dela 6 Decemvrie.

Porci grași (ungari), per. peste 400 Kgr.	107—110 fl
„ „ „ până la 300	—
„ „ tineri până la 320	111—112
„ „ tineri „ 250	—
„ „ (sărbi) per. peste 260	107—109
„ „ „ până la 240	102—104

ULTIME ȘTIRI.

Franța, Alsația și Lorena. Haga, 8 Decemvrie. Unul dintre membrii juriului de arbitru din Haga, *d'Estournelles*, a declarat într'un discurs al său, pe care l-a ascultat și ambasadorul italian, că *Franța nu poate abdice de Alsația și Lorena*, dacă nu vrea singură să-și recunoască retrogradarea. Pacea definitiv nu va pute fi asigurată, decât decretând *neutre* Alsația, Lorena și Egiptul.

Red. respons. Ioan Russu Ștrianu. Editor Aurel Popovici-Barciann.

Insertiuni și reclame.

Loc pentru cele mai ieftine cumpărări:

săpun aromat, parfumerii, articoli pentru frizat și de chimie, pudră, dentatură, precum și vâpseală pentru față; pieptene, perii de păr, de dinți și de haine și tot felul de articoli ce aparțin acestor brânze se pot avé 865 8— numai în prăvălia

TUCHMANN B.

vânzare an gros și en detail de articoli de galanterie, săpun aromat, parfumerii, articoli de frizat și chimie: „

In ARAD colțul pieții Tököly și al str. Forray. (Edificiul bisericii române).

de o persoană înaltă, ca atât mai vir-

ed apară numele lui însuși. Dela preparandie și învățător — trece la teologie și preot și zice: „Re-

statu-s'a tinerime din toate unghiurile și toate felurile etc.“ — Câtă răutate svo-

le în public! — S'au primit adevă la-

murile teologice totți recurenții mai bine

șificați. Cumcă în anul acesta au recurs

ari cu mai mari pregătiri, aceeași autorul

voește să o atribuie stării strămătate a

ajunul preoților; despre aceeași tace ca

ștele. Oare dacă n'ar fi congruă, căți

olegi ar fi astăzi cu pregătiri superioare?

Urmează apoi în articol un pasagiu

și cu mai multă răutate — despre

tararea unor profesori (mai totți — se

te), la care eu însă nu răspund fiindcă

și atinge lucruri peste cari am trecut deja

pe cari nu aflu de consult a le mai re-

prospăta.

Se provoacă mai departe autorul la

mai casuri concrete: că un preot s'a sfințit

cleric încă din cursul II., că un cleric a

de soție pe verișană sa, și că un al

șilea cleric cu lunile a așteptat până să

hirotonit.

D'apoi așa lucruri mai sunt aceste,

ele merită a fi zgândărite și după

ta timp! — Câte casuri au obvenit mai

ante — că se hirotoneau clerici înainte

de absolvare? — Patriarhul dela Constan-

opol, au dacă convine mai bine — papa

la Roma încă au dispensat și dispensează

clericii de aceste; având arhieriei dreptul

acesta rezervat, cum vine mai ales un sub-

ordinat până acum necunoscut să critice

exercitarea acestui drept, dar dacă de fel

ar dispensa, cine i-ar pute porunci? —

asemenea chip știm casuri și în trecut

și în viitor, de clericii vor aștepta mai lungă

vreme până să fie hirotoniți și pentru aceea

ștă în ceriu nu s'a făcut nici nu se

va face.

Mai scrie autorul și despre seminar,

că nu e bun aparatul de încălzire, că pe

știrul acoperișului ploaia și putrezesc grin-

de, ear' decorațiunile de pe părți încep

se desliși.

Oare această învinuire ce va să zică?

— Epoca neamurilor a zidit seminarul; tot

acea epocă acum încetată — poartă vină

la seminarul astăzi nu se reparază, nu se

ărunește. — Aceasta încă e o critică „sui

generia et temporis“! Și oare nu vede au-

torul, că prin critica aceasta mai multă

lauda aduce epocii criticate și defaimă pe

acea, în a cărora grație voește să intre. —

Și apoi eu cunosc un seminar înființat de

împărat, în care pe vremea când și eu eram

internat într'insul — într'un dormitor în

care erau adăposiți vre-o 40 studenți —

nici nu era cupțor; de alta parte autorul

știe, că un institut înființat de un episcop

din averea unei biserici sărace să fie înze-

strat cu toate comoditățile boierești?!

— Noi bătrânii cari am contribuit la ridicarea

seminarului, ne uităm la el ca la o po-

doabă a diavolei, pentru că știm cum l'am

ridicat — pentru viitorime, — până când

cei tineri — căci autorul tiner poate zuma

și fle — așteaptă ca tot noi să mergem să

și măsurăm într'insul! — au ce?

Mai scâlcăie autorul niște frase tot

„sui generia“ despre unele persoane, despre

cari zice că nu aveau trecere pe vremea

aceea și anumește pe dl Dr. Oncu. Ea știu

din contră. Dl Dr. Oncu s'a bucura pe atunci

de o mare trecere la curtea episcopescă

până că a durst epoca criticată de el au-

tor. Decet autorul a scris aceasta earăși în

necunoștință de cauză. Știu și aceea, că

bărbat, precum zice autorul, dați pe mâna

plebei de pe strade, — își lauu refugiu tot

în seminarul perhorecat de dînsul, unde

au eșiat scut și scăpare.

Și ar fi multe de rectificat, pentru că

dl Ioan Costa 'și-a scris articolul cu penă

lămoasă în venin, totodată a strins claie

pe grămadă multe afirmări, cari nu stau;

— pentru că însă aflu că cele rectificate de

mine deocamdată sunt destule pentru-ca

on. public cetitor să-și poată forma jude-

cata sa parțială: încheia reflexiunile mele

cu următoarele două întrebări: 1. Oare cu-

vinuos lucru e ca un credincios al nostru

(pentru-că doară la noi s'a botezat) să arete

atâtea necinste cătră Metropolitul seu? 2.

Dl Ioan Costa — făcut a cauzei noastre au

șio-și ceva serviciu prin publicarea articu-

lului seu, sau ba? — dacă a făcut, ce

anume e acel serviciu? — dacă n'a făcut,

— pentru-ce l-a scris?

Constantin Gurban.

Am publicat șirele de mai sus din

considerație pentru stimatul autor. Bine

înțeles, având rezervele noastre. Ear' căt

despre cele-ce-l privesc de dl Costa, va

răspunde d sa.

Redacția.

Cruce sau stea dublă electro-magnetică

Patent Nr. 86967.

Nu e crucea Volta.

Nu e leac secret.

vindecă și înviează sub garanție.

Aparatul acesta, vindecă și folosește contra durerilor de cap, urechi și dinți, migrene, neuralgie, împedecarea circulației sângelui, anemie, amețeli, tuituri de ureche, bătaie de inimă, sgârșituri de inimă, astma, auzul greu, sgârșituri de stomac, lipsa poftelor de mâncare, răceală la mână și picioare, slăbirea peste tot, reuma, podagră ischias, udului în pat, influenza, insomnia, epilepsia, circula-

ția neregulată a sângelui și contra multor altor boale, cari la tractare normală a medicului se vindecă prin electricitate. Insușirea acestui aparat este, că vindecă nu numai din timp în timp, ci introduce constant în corpul omenesc binefăcătorul curent, când pe deoparte vindecă cu succes boalele afecțioase, eară pe de altă parte e cel mai bun scut contra îmbolnăvirilor.

Deosebită atențiune e a se da împrejurărilor, că acest aparat vindecă boale vechi de 20 ani.

În cancelaria mea se află atestate incurse din toate părțile lumii, cari prețuiesc cu mulțumire invențiunea mea și ori-cine poate vedea aceste atestate. Pacientul, care în decurs de 45 zile nu se va vindeca prin aparatul meu, primește banii înapoi.

Unde ori-ce încercare s'a constatat zădarnică, rog a proba aparatul meu. Atrag atențiunea P. T. public asupra faptului, că aparatul meu nu poate fi confundat cu aparatul „Volta“, care atât în Germania, cât și în Austro-Ungaria a fost oficios oprit fiind nefolositor, pe când aparatul meu electro-magnetic prin deosebita-i putere vindecătoare, e în genere cunoscut, apreciat și răspândit.

Chiar și ieftinătatea extraordinară a crucei mele electro-magnetice o recomandă cu înțepire.

624 —127

Prețul aparatului mare e Cor. 6.

folosibil la morburile învechite.

Prețul aparatului mic e Cor. 4.

folosibil numai la copii și la femei de constituție foarte slabă.

Locul central principal de vânzare și expedare pentru țeară și străinătate e:

Müller Albert, Budapesta, V., str. Vadász 42./K
colțul str. Kálmán.

Telefon: 440

Telefon: 440

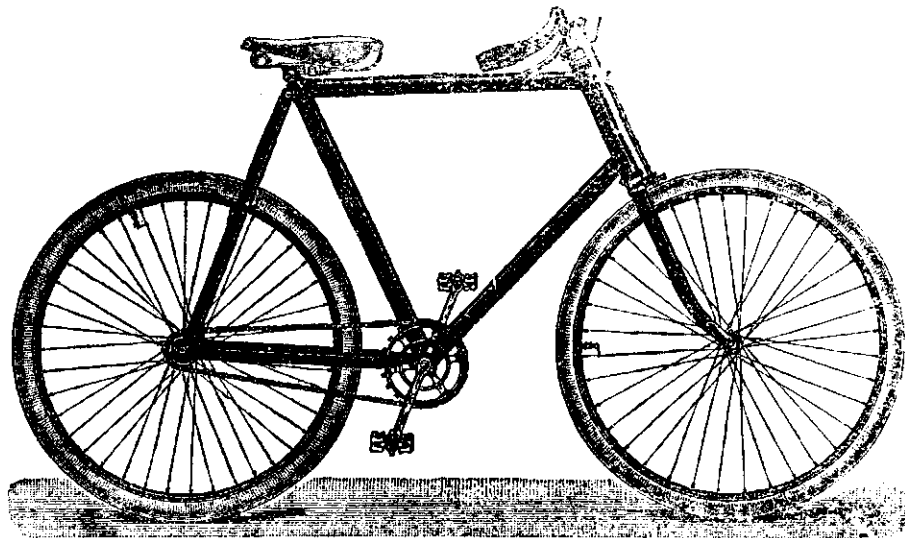
Koch Dániel

ARAD, strada Deák Ferencz nr. 42,
vis-à-vis de hotelul „Crucea-albă“.

Mare deposit de biciclete de primul rang, de mașini de cusut și exclusiv deposit de cele mai vestite biciclete

„Puch“.

Primesc în lucrare transformarea totală, emailarea în toate colorile, precum și nickelarea a ori-ce biciclete.

Părți constituitoare de biciclete și mașini de cusut, precum și tot felul de fabricate pentru mașini permanent se găsesc în magazinul meu.

Biciclete și mașini de cusut se vând cu prețuri favorabile.

Aplicarea la locul lor a sonerelor electrice și a telefoanelor de casă se execută cu prețuri foarte avantajoase.

Mare magazin de mașini electrice.

Mare atelier pentru reparaturi.

Comandele din provincă se îndeplinesc cu toată punctualitatea.

733 —35

Cătră stimatul public din Arad și jur!

INVITARE!

la deschiderea de

azi

a expoziției de Crăciun.

Cu distinsă stimă:

Marea Prăvălie Porter Vilmos

Arad, Piața-Libertății.

868 —5

1902 Decembrie 5.